

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

MACIEJ SZPUNAR

14 päivänä tammikuuta 2021¹

Asia C-762/19

SIA CV-Online Latvia

vastaan

SIA Melons

(Ennakkoratkaisupyyntö – Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija (Riian ylioikeuden riita-asioiden jaosto, Latvia))

Ennakkoratkaisupyyntö – Tietokantojen oikeudellinen suoja – Direktiivi 96/9/EY – 7 artikla – Tietokantojen valmistajien sui generis -oikeus – Kolmansille osapuolille asetettu kielto kopioida tai käyttää uudelleen tietokannan koko sisältöä tai sen olennaista osaa ilman tietokannan valmistajan lupaa – Verkkosivustolla käytettävissä oleva tietokanta – Hakukoneen ylläpitäjä esittää kyseiselle verkkosivustolle johtavan hyperlinkin ja asianomaisessa tietokannassa olevia tietoja sisältäviä meta-tageja

Johdanto

1. Tietokantojen suojaa koskeva sui generis -oikeus on uusimpia tulokkaita teollis- ja tekijänoikeuksien alalla. Sen käyttöönoton taustalla ovat digitalisaatio ja internetin tulo. Digitalisaation ansiosta käytettävissä olevan tiedon määrän huiman kasvun myötä tietojen järjestämisestä verkon kautta tutustuttaviin tietokantoihin on tullut erityisen tarpeellista ja siksi myös taloudellisesti palkitsevaa. Digitaalisessa ympäristössä on samalla erityisen helppoa tuottaa tietokannan tiedoista täydellinen kopio mitättömin kustannuksin ja saada siten perusteetonta hyötyä muiden tekemästä työstä. Unionin oikeudessa on siksi otettu käyttöön suojajärjestelmä.

2. Tietokannat voidaan toki suojata tekijänoikeudella jäsenvaltioiden lainsäädännössä. Tietokantojen oikeudellisen suojan edellytyksenä yleensä kuitenkin on tietynasteinen omaperäisyys tietojen valikoinnissa tai järjestämisessä. Jotta tietokannasta olisi hyötyä, sen on mahdollisimman pitkälti oltava kattava ja tiedot on esitettävä kyseessä olevan tietotyypin kannalta asianmukaisessa järjestyksessä eli aakkos- tai aikajärjestyksessä tai jossain muussa järjestyksessä, jotta etsityt tiedot olisivat helposti löydettävissä, sillä juuri tämä on tietokannan ensisijainen tehtävä. Tästä syystä sen paremmin tietokannan aineistojen valinta kuin niiden

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

järjestäminen eivät useimmissa tilanteissa voi olla omaperäisiä.² Lisäksi on huomattava, että vaikka tietokannan rakenne voi olla suojattu tekijänoikeudella, sama ei välttämättä koske sen sisältöä, ellei se ole sinänsä omaperäistä.

3. Tietokantojen suoja koskeva sui generis -oikeus syntyi unionin oikeudessa tällaisesta muun kuin pelkän tekijänoikeuden tuoman suojan tarpeesta. Tekijänoikeuden lähioikeuteen³ usein rinnastetun sui generis -oikeuden tarkoituksena on suojata tietokannan valmistajan investointia kyseisten tietojen keräämiseen, varmistamiseen ja esittämiseen. Immateriaalioikeuden ja vilpillistä kilpailua koskevan lainsäädännön⁴ välimaastoon sijoittuva sui generis -oikeus edellyttää huolellista punnintaa, jossa on otettava huomioon toisaalta tietokantojen valmistajien hyväksyttävät edutinvestointinsa kuolettamismahdollisuuksien turvaamisessa ja toisaalta se intressi, joka käyttäjillä ja kyseisten tuottajien kilpailijoilla on päästä käsiksi raakadataan ja joka koskee mahdollisuutta luoda innovatiivisia tuotteita asianomaisten tietojen pohjalta.

4. Tässä asiassa, jossa on kyse tällaisen tasapainon löytämisestä, vastakkain ovat toisaalta tietokannan – tässä tapauksessa työpaikkailmoituksia koskevan tietokannan – tuottaja ja toisaalta verkkosisällön kokoaja, jonka avulla voi tutustua eri verkkosivustoilla oleviin työpaikkailmoituksiin.⁵ Nyt on ennen kaikkea pohdittava sitä, onko unionin tuomioistuimen ratkaisu, joka koskee metahakukoneita⁶, sovellettavissa tässä asiassa. Käsiteltävä asia antaa myös tilaisuuden kehittää ja tarkentaa kyseistä ratkaisua erityisesti sellaisten kilpailusääntöjen osalta, jotka koskevat vilpillistä kilpailua ja määrävän aseman väärinkäyttöä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

5. Tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11.3.1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY⁷ 1 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikenmuotoisten tietokantojen oikeudelliseen suojaan.

2. Tässä direktiivissä ’tietokannalla’ tarkoitetaan teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy.”

6. Saman direktiivin III lukuun, jonka otsikkona on ”Sui generis -oikeus”, kuuluvassa 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan valmistajalle oikeus kieltää sellaisen tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia, koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

² Ks. erityisesti Derclaye, E., *The Legal Protection of Databases: A Comparative Analysis*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2008, s. 44–47.

³ Ks. Derclaye, E., edellä alaviitteessä 2 mainittu teos, s. 53 ja 54.

⁴ Ks. Derclaye, E., edellä alaviitteessä 2 mainittu teos, s. 53.

⁵ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 25 kohta.

⁶ Tuomio 19.12.2013, Innoweb (C-202/12, jäljempänä tuomio Innoweb, EU:C:2013:850).

⁷ EYVL 1996, L 77, s. 20.

2. Tätä lukua sovellettaessa tarkoitetaan

- a) 'kopiointilla' tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalustalta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa;
- b) 'uudelleenkäytöllä' tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan mitä tahansa saattamista yleisön saataville kopioita levittämällä, vuokraamalla, onlinesiirrolla tai muulla siirtotavalla. Kun oikeudenhaltija tai joku hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokannan kopion [unionissa], oikeudenhaltijan oikeus määrätä kyseisen kopion edelleenmyymisestä [unionissa] raukeaa.

--

5. Tietokannan sisällön epäolennaisten osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat johtaa tämän tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin tai jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille, eivät ole sallittuja.”

7. Saman direktiivin 13 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin säännökset eivät vaikuta muihin säännöksiin, jotka koskevat erityisesti -- keskinäisiä sopimuksia koskevaa oikeutta ja vilpillistä kilpailua -- .”

Latvian oikeus

8. Sui generis -oikeutta koskevat direktiivin 96/9 säännökset on saatettu osaksi Latvian oikeutta 6.4.2000 annetun tekijänoikeuslain⁸ (Autortiesību likums) 57–62 §:llä, sellaisena kuin se on muutettuna 22.4.2004 annetulla lailla⁹.

Tosiseikat, oikeudenkäyntimenettely ja ennakkoratkaisukysymykset

9. Latvian oikeuden mukaan perustettu yhtiö SIA CV-Online Latvia (jäljempänä CV-Online) ylläpitää CV.lv-nimistä verkkosivustoa. Sivustolla on CV-Onlinen kehittämä ja säännöllisesti päivittämä tietokanta, joka sisältää työnantajien julkaisemia työpaikkailmoituksia.

10. CV.lv-sivustolla on myös meta-tageja, jotka ovat neljän suurimman¹⁰ internethakukoneen Schema.org-konsortion luoman sanaston mukaista mikrodataa. Meta-tagit eivät näy CV-Onlinen verkkosivuston auetessa. Verkkohakukoneet pystyvät niiden avulla tunnistamaan paremmin kunkin verkkosivun sisällön ja siten indeksoimaan sen asianmukaisesti. Tällä on merkitystä verkkosivun sijoittumiselle hakukoneella tehdyn haun tulossivujen joukossa. CV-Onlinen verkkosivuston tapauksessa meta-tagit sisältävät jokaisen tietokannassa olevan työpaikkailmoituksen osalta seuraavat avainsanat: tehtävänimike, yrityksen nimi, työpaikan sijainti ja ilmoituksen julkaisupäivä.

⁸ Latvijas Vēstnesis 2000, N:o 148/150.

⁹ Latvijas Vēstnesis 2004, N:o 69.

¹⁰ Bing, Google, Yahoo ja Yandex.

11. SIA Melons, sekin latvialainen yhtiö, ylläpitää kurdarbs.lv- nimistä verkkosivustoa, joka on työpaikkailmoituksiin erikoistunut hakukone. Sen avulla voi tehdä hakuja useisiin työpaikkailmoituksia sisältäviin internetsivustoihin eri hakukriteerein, mukaan lukien tehtävänimike ja työpaikan sijainti. Käyttäjä ohjautuu kurdarbs.lv-verkkosivustolta hyperlinkkien välityksellä verkkosivustoille, joilla etsityt tiedot on alkujaan julkaistu, kuten CV-Online-sivustolle. Lisäksi meta-tagit, jotka CV-Online on sisällyttänyt verkkosivustonsa ohjelmointiin, näkyvät Melonsin hakukonetta käytettäessä saadussa hakutulostauksessa.

12. CV-Online on nostanut kanteen Melonsia vastaan, sillä se katsoo, että sen sui generis -oikeutta loukataan. CV-Online väittää, että Melons kopioi ja käyttää uudelleen olennaista osaa CV.lv-sivustolla olevan tietokannan sisällöstä. Ensimmäisenä oikeusasteena asiaa käsitellyt tuomioistuin totesi sui generis -oikeuden rikkomisen sillä perusteella, että kyseessä oli kyseisen tietokannan uudelleenkäyttö.

13. Melons teki ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta valituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Melons korostaa, että sen ylläpitämä verkkosivusto ei tarjoa online-tiedonsiirtoa eli se ei toimi reaaliajassa. Se huomauttaakin, että on tehtävä ero CV.lv-verkkosivuston ja sen sisältämän tietokannan välillä. Tämän osalta se korostaa, että juuri CV-Onlinen käyttämät meta-tagit tuovat työpaikkailmoituksia koskevia tietoja esiin KurDarbs.lv-hakukoneen tuottamissa hakutuloksissa. Melonsin mielestä meta-tagit eivät siis ole osa kyseistä tietokantaa.

14. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija (Riian ylioikeuden riita-asioiden jaosto, Latvia) on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko vastaajan toiminnan, jossa loppukäyttäjä ohjataan hyperlinkin välityksellä edelleen kantajan verkkosivulle, jossa voi tutustua työpaikkailmoitusten tietokantaan, katsottava olevan [direktiivin 96/9] 7 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua uudelleenkäyttöä ja erityisesti tietokannan uudelleenkäyttöä muulla siirtotavalla?
- 2) Onko vastaajan hakukoneissa näytettäviä meta-tagien sisältämiä tietoja tulkittava niin, että niiden on katsottava olevan [direktiivin 96/9] 7 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua kopiointia ja erityisesti tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennuspalvelustalta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa?”

15. Ennakkoratkaisupyyntö saapui unionin tuomioistuimeen 17.10. 2019. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet pääasian asianosaiset, Latvian hallitus sekä Euroopan komissio. Nämä asianosaiset ja muut osapuolet olivat edustettuina 22.10.2020 pidetyssä istunnossa.

Asian tarkastelu

16. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää kaksi kysymystä, joissa on kyse niin CV-Onlinen tietokannan mahdollisesta kopioinnista kuin sen uudelleenkäytöstä Melonsin toimesta. Pelkään kuitenkin pahoin, että ennakkoratkaisukysymyksissä niiden nykyisessä sanamuodossa sivuutetaan todelliset juridiset ongelmat, jotka liittyvät siihen, kuinka Melons käyttää CV-Onlinen tietokantaa, ja siihen, että viimeksi mainittu kieltäytyy sallimasta kyseistä käyttöä. Katsonkin, että ennakkoratkaisukysymykset on syytä muotoilla uudelleen, jotta

ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa käyttökelpoinen vastaus.¹¹

17. Lisäksi on huomattava, että ennakkoratkaisupyynnössä lähdetään siitä oletuksesta, että olisi olemassa tietokanta, jolla on direktiivin 96/9 III luvun säännöksissä taatun sui generis -oikeuden nojalla annettu suoja, mutta ei silti mainita, mitä kansalliset tuomioistuimet mahdollisesti ovat todenneet tämän osalta. Tällaista suojaa koskevien edellytysten tarkastelusta käsillä olevan asian tilanteessa voisi kuitenkin olla hyötyä arvioitaessa, onko kyseisissä säännöksissä vahvistettuja oikeuksia mahdollisesti loukattu.

Suojatun tietokannan olemassaolo

18. Muistutan, että direktiivin 96/9 1 artiklan 2 kohdan mukaan tietokannalla tarkoitetaan ”teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy”. Unionin tuomioistuin on jo aikaisemmin todennut, että puhuttaessa ”itsenäisistä aineistoista” kyse on ”aineistoista, jotka ovat erotettavissa toisistaan niin, ettei erottaminen vaikuta aineistojen informaatioarvon tai kirjallisen, taiteellisen, musiikillisen tai muun sisällön arvoon”.¹² Toisin sanoen tällaisilla aineistoilla tulee olla ”oma itsenäinen informaatioarvonsa”.¹³ Lisäksi tietokantaan on liityttävä ”sellainen tekninen keino, kuten – – elektroninen, elektromagneettinen tai elektro-optinen menetelmä, tai muu keino, – – joka mahdollistaa jokaisen kokoelmaan kuuluvan itsenäisen aineiston paikallistamisen”.¹⁴ Hyödyllinen tietokanta-aineisto on siis kyseisestä tietokannasta paikallistettavissa ja saatavissa olevaa aineistoa, jolla on oma itsenäinen informaatioarvonsa.

19. Tietokannan suojaaminen sui generis -oikeuden nojalla sitä vastoin on direktiivin 96/9 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti mahdollista vain sillä edellytyksellä, että kyseisen tietokannan sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti tai laadullisesti huomattavaa investointia.¹⁵ Sui generis -oikeuden tarkoituksena onkin suojata sitä investointia, jonka tietokannan valmistaja tekee tietokantaa luodessaan.¹⁶ Koska tämä on tosiseikkoja koskeva kysymys, jää kansallisten tuomioistuinten arvioitavaksi, onko tietokanta, jonka suojaamista pyydetään, osoitus tällaisesta investoinnista. Tämän arvioinnilla on kuitenkin merkitystä direktiivin 96/9 tulkinnan ja sitä täytäntöönpanevien säännösten soveltamisen kannalta, sillä kyseisellä direktiivillä käyttöön otetun sui generis -oikeuden mahdollista loukkaamista ei pidä tarkastella suhteessa kyseiseen tietokantaan in abstracto, vaan suhteessa tällaiseen investointiin.¹⁷

20. On myös huomattava, että vaikka huomattavan investoinnin käsitettä ei määritellä direktiivissä 96/9, unionin tuomioistuin on jo esittänyt tämän määritelmän tiettyjä osatekijöitä. Se on nimittäin katsonut, että tietokannan sisällön keräämiseen liittyvä investointi tarkoittaa ”voimavaroja, jotka käytetään olemassa olevien aineistojen etsintään ja niiden kokoamiseen

¹¹ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohta.

¹² Tuomio 9.11.2004, Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697, 29 kohta).

¹³ Tuomio 9.11.2004, Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697, 33 kohta).

¹⁴ Tuomio 9.11.2004, Fixtures Marketing (C-444/02, EU:C:2004:697, 30 kohta).

¹⁵ Huomattavan investoinnin asettaminen tietokannan suojaamisen edellytykseksi erottaa direktiivin 96/9 7 artiklassa vahvistetun sui generis -oikeuden niistä tekijänoikeuden lähioikeuksista, joiden päätavoitteena samoin on palkita investointi mutta joihin ei liity samankaltaista edellytystä (esimerkiksi äänitteiden tuottajien oikeus, joka oli kyseessä 29.7.2019 annettuun tuomioon Pelham ym. johtaneessa asiassa (C-476/17, EU:C:2019:624).

¹⁶ Ks. direktiivin 96/9 johdanto-osan 39–42 perustelukappale.

¹⁷ Ks. vastaavasti tuomio 9.11.2004, The British Horseracing Board ym. (C-203/02, EU:C:2004:695, 69 kohta).

tietokantaan, eikä sillä tarkoiteta niitä voimavaroja, jotka käytetään itse aineistojen luomiseen”.¹⁸ Tietokannan sisällön varmistamiseen liittyvällä investoinnilla tarkoitetaan ”voimavaroja, jotka tietokantaa muodostettaessa ja sen toiminnan aikana käytetään etsittyjen aineistojen paikkansapitävyyden tarkastamiseen sen varmistamiseksi, että tietokantaan sisällytettävä tai sisältyvä informaatio on luotettava”,¹⁹ mihin välttämättä kuuluu tietokannan päivitys ja vanhentuneiden aineistojen poistaminen. Tietokannan sisällön esittämiseen liittyvän investoinnin käsite taas kattaa ne ”voimavarat, joilla tietokannasta pyritään tekemään tietojenkäsittelyyn soveltuva, eli ne voimavarat, jotka käytetään tietokantaan sisältyvien aineistojen järjestelmälliseen tai menetelmälliseen järjestämiseen ja siihen, että mahdollistetaan yksilöllinen pääsy aineistoihin”.²⁰ Jälkimmäiseen luokkaan kuuluu siis investointi hakutoimintoon, mikäli tietokannassa ei sellaista ole.

21. CV-Online tietokantaa tarkasteltaessa näyttää siltä, että sen sisällön muodostavat itsenäiset aineistot ovat työpaikkailmoituksia. Jokainen työpaikkailmoitus muodostaa tietoyksikön, jolla yhtäältä on oma itsenäinen informaatioarvonsa ja joka toisaalta on erotettavissa muista samaan tietokantaan sisältyvistä työpaikkailmoituksista. Lisäksi jokaiseen CV-Online tietokannassa olevaan työpaikkailmoitukseen on yksilöllinen pääsy tietokantaan sisältyvän hakulomakkeen avulla.

22. Näitä aineistoja ei ole luonut CV-Online, vaan se saa ne kyseisiltä työnantajilta. Yhtiö hoitaa myös tietyssä määrin kyseisten aineistojen varmistamisen samoin kuin niiden esittämisen, erityisesti tarjoamalla verkkosivustollaan hakulomakkeen. Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on varmistaa, voiko CV-Online osoittaa tietokantansa luomiseen tehdyn huomattavan investoinnin, mikään ei ensi näkemältä anna aihetta kyseenalaistaa sitä oletusta, että näin todella on.

Ennakkoratkaisukysymysten sisältö

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele ensimmäisellä kysymyksellään, kuuluuko se, että käyttäjä ohjataan hyperlinkin välityksellä edelleen verkkosivustolle, jossa työpaikkailmoituksia koskevan tietokannan sisältö on käytettävissä, direktiivin 96/9 7 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettun uudelleenkäytön piiriin.

24. Vaikka katsottaisiinkin, ettei kyse ole vain käyttäjän ohjaamisesta johonkin tietokantaan vaan tietyn tietokannan yksittäisiin aineistoihin eli tässä asiassa työpaikkailmoituksiin, tämän ennakkoratkaisukysymyksen esiin tuomana todellisena ongelmana eivät näyttäisi olevan hyperlinkit sinänsä,²¹ vaan se, millä tavoin valikoidaan työpaikkailmoitukset, joihin kyseiset linkit ohjaavat.

¹⁸ Tuomio 9.11.2004, Fixtures Marketing (C-338/02, EU:C:2004:696, 24 kohta).

¹⁹ Tuomio 9.11.2004, Fixtures Marketing (C-338/02, EU:C:2004:696, 27 kohta).

²⁰ Tuomio 9.11.2004, Fixtures Marketing (C-338/02, EU:C:2004:696, 27 kohta).

²¹ Vaikka unionin tuomioistuin onkin katsonut, että hyperlinkit, niiden joukossa syvälinkit, eivät tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10) 3 artiklan mukaisessa järjestelmässä loukanneet oikeutta, joka koskee sisällön saattamista yleisön saataville (tuomio 13.2.2014, Svensson ym., C-466/12, EU:C:2014:76), en näe, mistä syystä tällaiset linkit loukkaisivat oikeutta käyttää uudelleen verkossa saatavissa olevan tietokannan sisältöä, ottaen huomioon, että uudelleenkäytön on määritelty tarkoittavan sisällön ”mitä tahansa saattamista yleisön saataville”.

25. Valinta tapahtuu Melonsin ylläpitämän, työpaikkailmoituksiin erikoistuneen hakukoneen avulla. Se toisintaa ja indeksoi työpaikkailmoituksia sisältäviä verkkosivustoja, joihin myös CV.lv kuuluu, ja mahdollistaa sen jälkeen hakujen tekemisen indeksoituihin sisältöihin²² tehtävänkuvauksen ja työpaikan sijainnin, jotka ovat kaksi tärkeintä kriteeriä työnhaussa, kaltaisin kriteerein. Kyse on siis hakukoneesta, joka on erikoistunut internetissä saatavilla oleviin tietokantoihin, tässä tapauksessa työpaikkailmoituksia sisältäviin tietokantoihin kohdistuviin hakuihin. Tällaisia hakukoneita usein nimitetään sisällön kokoajiksi. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastaamisen kannalta merkityksellinen oikeuskysymys onkin se, miten niitä tuloksia, joita käyttäjät voivat saada kyseisen hakukoneen avulla, olisi luonnehdittava direktiivin 96/9 7 artiklan näkökulmasta.

26. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko kolmannen osapuolen ylläpitämän verkkohakukoneen näyttämän verkkosivuston meta-tagien kautta saatavien tietojen katsottava kuuluvan direktiivin 96/9 7 artiklan 2 kohdan a alakohdassa esitetyn kopioinnin määritelmän piiriin.

27. Kysymys siitä, kuuluuko tietokannan sisältävän verkkosivuston meta-tagien toisintaminen ja saattaminen yleisön saataville direktiivin 96/9 7 artiklan 2 kohdan a alakohdassa esitetyn kopioinnin määritelmän piiriin, on toki kiinnostava sinänsä.²³ Näyttäisi kuitenkin siltä, että tässä toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä, samoin kuin ensimmäisessäkin, on kyse yleisluontoisemmasta ongelmasta, nimittäin – korostan vielä kerran – erikoishakukoneen toiminnan arvioinnista kyseisen direktiivin 7 artiklassa säädetyn sui generis -oikeuden näkökulmasta.

28. Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, aion näistä syistä tarkastella molempia ennakkoratkaisukysymyksiä yhdessä katsoen, että niissä on kyse siitä, onko internetissä vapaasti käytettävissä olevan tietokannan valmistajalla oikeus direktiivin 96/9 7 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla kieltää kyseisen tietokannan käyttö tietokantojen sisältöhakuihin erikoistuneella verkkohakukoneella (sisällön kokoajalla).

Direktiivin 96/9 7 artiklan 1 ja 2 kohdan tulkinta

29. Kun kyseessä oleva ongelma esitetään tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohdassa ehdotetulla tavalla, voidaan havaita, kuinka samankaltaisia ovat käsiteltävä asia ja tuomioon Innoweb johtanut asia, jossa unionin tuomioistuin otti kantaa siihen, millä tavoin metahakukonetta, jolla tehdään hakuja kolmansien osapuolten tietokantoihin, olisi luonnehdittava direktiivissä 96/9 säädetyn sui generis -oikeuden näkökulmasta. On siis pohdittava, onko unionin tuomioistuimen kyseisessä asiassa antama ratkaisu sovellettavissa käsillä olevaan asiaan ja mahdollisesti missä määrin.

²² Sen kuvauksen mukaan, jonka CV-Online antoi istunnossa kyseisen hakukoneen toiminnasta ja jota Melons ei ole kiistänyt.

²³ Tästä on löydettävissä joitain viitteitä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä. Se on muun muassa katsonut, että direktiivin 96/9 7 artiklassa tarkoitettuja kopioinnin ja uudelleenkäytön käsitteitä ei voida tulkita niin, että niillä tarkoitettaisiin ainoastaan sellaista kopiointia ja uudelleenkäyttöä, jotka tapahtuvat suoraan alkuperäisestä tietokannasta, ja että kyseiset käsitteet eivät edellytä suoraa pääsyä kyseessä olevaan tietokantaan (tuomio 9.11.2004, The British Horseracing Board ym., C-203/02, EU:C:2004:695, 52 ja 53 kohta). Nähdäkseni tämä vastaa Melonsin pääasiallista perustelua, jonka mukaan CV-Onlinen sivustolla olevat meta-tagit eivät ole osa tämän tietokantaa. Ratkaistavaksi kuitenkin jää, muodostavatko tällaisten tagien sisältämät tiedot olennaisen osa kyseisen tietokannan sisältöä.

Asia Innoweb

30. Tuomioon Innoweb johtaneessa asiassa oli kyse käytettyjen autojen myynti-ilmoituksiin erikoistuneesta hakukoneesta. Kyseinen verkkohakukone, joka mahdollisti hakujen tekemisen direktiivin 96/9 mukaisen sui generis -oikeuden nojalla suojatuiksi katsottuihin, ajoneuvoilmoituksia sisältäviin verkkosivustoihin, hyödynsi kyseisten verkkosivustojen omia hakulomakkeita, minkä vuoksi sitä kutsutaan metahakukoneeksi. Se muokkasi käyttäjien hakupyynnöt autoilmoituksia sisältävien verkkosivustojen hakulomakkeiden ymmärtämään muotoon, jolloin käyttäjät saattoivat tehdä haun samanaikaisesti useille sivustoille niiden käyttämien kriteerien kanssa suurin piirtein samanlaisilla hakukriteereillä, jotka koskevat käytettyjen autojen keskeisiä ominaisuuksia. Metahakukoneen hakutulokset käsittivät ilmoitukset, jotka näytettiin valittujen hakukriteerien perusteella, ja erityisesti kyseiset ilmoitukset sisältäville verkkosivustoille johtaneet hyperlinkit.²⁴

31. Unionin tuomioistuin katsoi tuomiossaan, että kyseisen asian pääasian oikeudenkäynnin kaltaisissa olosuhteissa metahakukoneen operaattori käytti direktiivin 96/9 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla uudelleen sen verkkosivuston, johon oli mahdollista tehdä hakuja kyseisellä metahakukoneella, koko sisältöä tai olennaista osaa siitä.²⁵

32. Unionin tuomioistuin katsoi ennen kaikkea, että metahakukone, jolla voidaan selata kaikkia suojatussa tietokannassa olevia tietoja, tarjosi käyttäjilleen, joita voidaan pitää yleisönä, pääsyn kyseisen tietokannan koko sisältöön muulla kuin mainitun tietokannan valmistajan tarjoamalla tavalla.²⁶ Kyseinen metahakukone siis muistutti direktiivin 96/9 johdanto-osan 42 perustelukappaleessa tarkoitettua kilpailevaa loistuetta, sillä se muistutti tietokantaa, vaikka ei itse sisältänyt tietoja.²⁷ Metahakukoneen operaattori näin ollen käytti tarkoituksellisesti uudelleen metahakukoneen hakujen kohteena olevan tietokannan olennaista osaa tai jopa sen koko sisältöä.²⁸ Merkitystä ei myöskään ollut sillä, että kunkin käytetyn auton myynti-ilmoituksen kaikkiin tietoihin pääsemiseksi oli välttämätöntä seurata linkkiä, joka johti kyseisen ilmoituksen alkujaan sisältäneeseen tietokantaan.²⁹

Soveltaminen käsiteltävään asiaan

33. Melonsin ylläpitämän kaltaisella erikoishakukoneella on erilainen toimintaperiaate kuin metahakukoneella. Se ei nimittäin hyödynnä haun kohteena olevien verkkosivustojen hakulomakkeita eikä muokkaa käyttäjiensä hakupyynnöjä reaaliajassa kyseisten lomakkeiden käyttämien kriteerien mukaisiksi. Sen sijaan se indeksoi säännöllisesti kyseisiä sivustoja ja säilyttää omilla palvelimillaan kopiota niistä. Käyttäjät voivat sitten tehdä hakuja tämän erikoishakukoneen omalla hakulomakkeella sen ehdottamilla kriteereillä, ja haku kohdistuu indeksoituihin tietoihin. Tältä osin Melonsin hakukone toimii samantapaisesti kuin verkon yleishakukoneet, kuten Google. Erona on se, että yleishakukoneet lähtökohtaisesti käyvät läpi koko WWW:n siirtymällä yhdeltä verkkosivulta toiselle niiden sisältämien hyperlinkkien välityksellä, mutta erikoishakukone on ohjelmoitu indeksoimaan ainoastaan oman erikoisalansa sivustot, tässä asiassa työpaikkailmoituksia sisältävät sivustot. Lisäksi sen indeksointimenetelmä

²⁴ Ks. tuomio Innoweb, 9–11 sekä 25 ja 26 kohta.

²⁵ Tuomio Innoweb, tuomiolauselma.

²⁶ Tuomio Innoweb, 40 ja 51 kohta.

²⁷ Tuomio Innoweb, 48 kohta.

²⁸ Tuomio Innoweb, 52 ja 53 kohta.

²⁹ Tuomio Innoweb, 44 ja 45 kohta.

ja hakulomake on optimoitu siten, että hakuja voidaan tehdä ja tuloksia valikoida työnhakijoiden kannalta relevantein kriteerein, joita ovat erityisesti tehtävänimike ja työpaikan sijainti. Tämän kaltainen hakukone hyödyntää siis tarkoituksellisesti tiettyjä verkkosivustoja, kuten CV-Onlinea.

34. Unionin tuomioistuin täsmensi tuomiossa Innoweb sellaisen metahakukoneen ominaisuudet, jonka toiminta luonnehditaan tällaisen hakukoneen avulla tehtyjen hakujen kohteena olevien tietokantojen sisällön uudelleenkäytöksi. Kyseisiin ominaisuuksiin kuuluu se, että metahakukone tarjoaa hakulomakkeen, joka sisältää olennaisilta osin samat ominaisuudet kuin uudelleenkäytettyjen tietokantojen hakulomakkeet, ja se muokkaa hakupyynnöt reaaliaikaisesti sekä esittää hakutulokset asianomaisten tietokantojen käyttämiin kriteereihin rinnastettavien kriteerien mukaisessa järjestyksessä ja yhdistää samalla useista tietokannoista löytämänsä päällekkäisyydet.³⁰

35. Kyseisestä tuomiosta ei nähdäkseni voi tehdä sellaista vastakohtaispäätelmää, että muu internetissä tarjottu palvelu ei käyttäisi uudelleen jotain tietokantaa, vain sillä perusteella, ettei sillä ole samoja ominaisuuksia. Unionin tuomioistuin viittasi pääasian yksittäistapaukseen täsmällisen vastauksen antamiseksi ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle. Unionin tuomioistuimen tekemä päätelmä ei kuitenkaan perustunut käsitellyssä asiassa kyseessä olleen metahakukoneen toiminnan yksityiskohtiin vaan siihen, että se mahdollisti kyseisen tietokannan koko sisällön selaamisen muulla kuin tietokannan valmistajan tarjoamalla tavalla saattaen kyseisen sisällön siten omien käyttäjiensä saataville.

36. Kuten ennakkoratkaisupyynnön sisältämistä tiedoista sekä asianosaisten ja muiden osapuolten huomautuksista ilmenee, Melonsin ylläpitämän kaltainen erikoishakukone tarjoaa saman kapasiteetin tietokannan (täsmällisemmin sanoen: samanaikaisesti usean tietokannan) koko sisällön selaamiseen. Melonsin hakukoneella voi tehdä hakuja useisiin työpaikkasivustoihin relevantein kriteerein joutumatta ensin täyttämään asianomaisten sivustojen omia hakulomakkeita. Käyttäjä pääsee hakutuloksen perusteella tutustumaan tällaisten kriteerien mukaan valikoituneisiin työpaikkailmoituksiin. Siinä määrin kuin tällaisia verkkosivustoja voidaan luonnehtia direktiivin 96/9 mukaisen sui generis -oikeuden nojalla suojatuiksi tietokannoiksi, kyseisellä hakukoneella voidaan selata tällaisten tietokantojen koko sisältöä käyttämällä sitä uudelleen unionin tuomioistuimen uudelleenkäyttö-sanalle tuomiossa Innoweb antamassa merkityksessä. Indeksoidessaan verkkosivustojen sisältöä ja toisintaessaan sen omalle palvelimelleen Melonsin hakukone lisäksi kopioi näistä sivustoista muodostuvien tietokantojen sisällön. CV-Onlinen verkkosivustolla oleviin ilmoituksiin johtavien hyperlinkkien tarjoaminen ja tämän sivuston meta-tageihin sisältyvien tietojen toisintaminen, jotka molemmat mainitaan ennakkoratkaisukysymyksissä, ovat vain tällaisen kopioinnin ja uudelleenkäytön ulkoisia ilmenemismuotoja, joilla on toissijainen merkitys. Pääasiassa kyseessä oleva tilanne ei siis olennaisesti eroa tuomioon Innoweb johtaneessa asiassa tarkastellusta tilanteesta.

37. On siis todettava, että hakukone, joka kopioi ja indeksoi verkossa vapaasti käytettävissä olevia tietokantoja kokonaan tai olennaisen osan niitä ja tarjoaa sitten käyttäjilleen mahdollisuuden tehdä hakuja kyseisiin tietokantoihin niiden sisällön kannalta relevantein kriteerein, kopioi kyseistä sisältöä ja käyttää sitä uudelleen direktiivin 96/9 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Tarkastelun ei mielestäni pidä silti jäädä tähän. Katsonkin, että tällaisen kopioinnin ja uudelleenkäytön kieltämistä koskevan oikeuden on lisäksi täytettävä muitakin edellytyksiä.

³⁰ Tuomio Innoweb, tuomiolauselma.

Sui generis -oikeuden nojalla annetun suojan kohde ja tavoite

38. On todettava, että tuomiossa Innoweb unionin tuomioistuin esitti uudelleenkäytön käsitteestä tulkinnan, jonka mukaan tietokantojen valmistajien etuja suojataan varsin pitkälle.³¹ Metahakukonetta olisi sen mukaan voitu tarkastella pelkkänä useisiin tietokantoihin tehtävän haun automatisaationa. Tietokantojen valmistajat joka tapauksessa tarjoavat tällaisen hakutoiminnon.³² Sikäli kuin kyseessä on verkossa vapaasti käytettävissä oleva tietokanta, valmistaja on jo itse saattanut tietokannan sisällön yleisön saataville.

39. Unionin tuomioistuimen päättäessä myöntää tietokantojen valmistajille suojan metahakukoneilta sen kaltaisissa tilanteissa, jollainen oli kyseessä tuomioon Innoweb johtaneessa asiassa, sen tarkoituksena on ollut estää kilpailevien loist tuotteiden luominen. Sen mielestä tällaiseen toimintaan nimittäin liittyy vaara siitä, että tietokantojen valmistajilta jää saamatta tuloja ja että niitä estetään siten saamasta tuloja, joilla ne oletettavasti voivat kuolettaa tietokantojen muodostamista ja toimintaa koskevat investointinsa.³³ Kuten jo totesin,³⁴ tällaisten investointien suojaaminen on direktiivin 96/9 perimmäinen tavoite.³⁵ Jotta kyseisen direktiivin tavoitteisiin voitaisiin päästä loukkaamatta samalla muita hyväksyttäviä etuja, unionin tuomioistuinta mainitussa asiassa ohjanneet näkökohdat on mielestäni välttämätöntä sisällyttää saman direktiivin 7 artiklan mukaisen sui generis -oikeuden tulkintaan.

40. Vaikka direktiivin 96/9 7 artiklan mukaisen sui generis -oikeuden tavoitteena on suojata tietokantojen valmistajia kilpailevien loist tuotteiden luomiselta,³⁶ se ei kuitenkaan saa samalla johtaa lisäarvoa tuovien innovatiivisten tuotteiden luomisen estämiseen.³⁷ Voi kuitenkin osoittautua vaikeaksi erotella toisistaan nämä kaksi tuoteluokkaa. Se, mikä näyttäytyy tietokannan valmistajalle loist tuotteena, edustaakin käyttäjille suurta lisäarvoa.

41. Erilaiset verkkosisällön kokoajat ovat loistava esimerkki tästä. Verkossa olevaa tietoa voi niiden avulla jäsenellä helpommin ja hakea tehokkaammin, ja lisäksi ne edistävät kilpailun asianmukaista toimintaa sekä tarjonnan ja hintojen avoimuutta. Sisällön kokoajien avulla voidaan siis pienentää kuluttajille aiheutuvia kustannuksia ja jakaa resurssit tehokkaammin. Muutamilla aloilla, kuten matkustajalentoliikenteessä, sisällön kokoajat ovat saaneet markkinoilla aikaan todellisen mullistuksen. Niillä on siis huomattava asema internetin toiminnassa ja yleisemminkin digitaalitaloudessa.

42. Samalla on kiistatonta, että rakentaessaan palvelunsa internetin sisällöntuottajien palvelujen varaan nämä sisällön kokoajat hyötyvät ensin mainittujen taloudellisesta toiminnasta. Näin toimiessaan ne loukkaavat vaihtelevassa määrin niiden toimijoiden taloudellisia toimintamalleja, joiden tuottamaa sisältöä ne kokoavat, mukaan lukien verkossa saatavissa olevien tietokantojen valmistajat. Kyse on siis toisaalta kyseisten toimijoiden ja toisaalta sisällön kokoajien ja niiden käyttäjien etujen tasapainottamisesta keskenään.

³¹ Eräiden kirjoittajien mukaan tulkinta on jopa liian suojaava. Ks. mm. Husovec, M., ”The End of (Meta) Search Engines in Europe?”, *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property*, 2014, N:o 1, s. 145–172.

³² Lisäksi se muuntaa erilaisten tietojen joukon tietokannaksi, jonka aineistoihin on yksilöllinen pääsy, kuten direktiivin 96/9 1 artiklan 2 kohdassa edellytetään (ks. tuomio 9.11.2004, *Fixtures Marketing*, C-444/02, EU:C:2004:697, 31 kohta).

³³ Tuomio Innoweb, 41–43 ja 48 kohta.

³⁴ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 19 kohta.

³⁵ Ks. kyseisen direktiivin johdanto-osan 7–12 sekä 40 ja 41 perustelukappale.

³⁶ Ks. kyseisen direktiivin johdanto-osan 42 perustelukappale.

³⁷ Ks. kyseisen direktiivin johdanto-osan 47 perustelukappale.

43. Näyttäisi siltä, että direktiivin 96/9 7 artiklan mukaisen sui generis -oikeuden nojalla suojattujen tietokantojen tapauksessa unionin lainsäätäjän tahtona oli perustaa kyseinen tasapaino käsitteeseen, joka koskee asianomaisen tietokannan valmistajan tekemää investointia. Peruste, joka koskee vahingon aiheuttamista tällaiselle investoinnille sen kuolettamismahdollisuuteen kohdistuvana riskinä, edellytyksenä sui generis -oikeuden nojalla annettavalle suojalle näyttäisikin mahdollistavan kyseisen oikeuden tavoitteiden³⁸ saavuttamisen ilman, että innovointia tietopalvelumarkkinoilla rajoitettaisiin kohtuuttomasti.

44. Direktiivin 96/9 7 artiklan sanamuoto sallii mielestäni tällaisen perusteen käyttämisen. Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaan tietokannan valmistajalla on oikeus kieltää tietokannan, *jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia*, koko sisällön tai olennaisen osan kopiointi tai uudelleenkäyttö.

45. Kyseisen sanamuodon mukaan mainitun säännöksen ensimmäisenä tavoitteena on rajata sui generis -oikeuden nojalla annettava suoja vain sellaisiin tietokantoihin, joiden luominen tai toiminta edellyttävät huomattavia investointeja. Tämä tavoite vastaa direktiivin 96/9 tavoitetta, joka on tällaisten investointien suojaaminen ja edistäminen. Mainitun rajoituksen tehtävänä on kuitenkin myös kilpailun suojaaminen. Unionin tuomioistuim onkin jo katsonut, että kyseessä olevan investoinnin on liityttävä ennen kaikkea asianomaisen tietokannan sisällön muodostavien tietojen kokoamiseen ja että kyse ei ole kyseisten tietojen luomiseen tehtävistä investoinneista.³⁹ Näin saadaan estettyä se, että tieto olisi sen luomisesta vastanneen tahon monopolisoitavissa.⁴⁰

46. Vastaavasti sui generis -oikeuteen perustuva suoja tulisi myöntää vain siinä tapauksessa, että asianomaisesta kopiointista tai uudelleenkäytöstä aiheutuu vahinkoa suojattavaksi halutun tietokannan muodostamiseen tai toimintaan liittyvälle investoinnille sikäli, että ne aiheuttavat riskin tällaisen investoinnin kuolettamismahdollisuuksille erityisesti vaarantamalla kyseisen tietokannan käytöstä saatavat tulot. Päämäärään, jota tavoitellaan rajaamalla suoja yksinomaan huomattavia investointeja vaativiin tietokantoihin, päästäisiinkin vain osittain, jos suojaan olisi mahdollista vedota sellaisia toimintatapoja vastaan, joista ei aiheudu vahinkoa asianomaiselle investoinnille.

47. Kansallisten tuomioistuinten pitäisi siis selvittää paitsi se, tapahtuuko tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan kopiointia tai uudelleenkäyttöä ja merkitsevääkö kyseisen sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen huomattavaa investointia, myös se, muodostavatko kyseinen kopiointi tai uudelleenkäyttö riskin tällaisen investoinnin kuolettamismahdollisuuksille. Ainoastaan siinä tapauksessa pitäisi tietokantojen valmistajilla olla oikeus kieltää tietokantojensa sisällön kopiointi tai uudelleenkäyttö.

48. CV-Online vahvistaa saavansa tulonsa maksuista, joita työnantajat suorittavat sen verkkosivustolla julkaistuista ilmoituksista. Kyse on siis erilaisesta rahoitusmallista kuin siitä, jota sovellettiin tuomioon Innoweb johtaneessa asiassa kyseessä olleessa tietokannassa ja joka perustui mainostamiseen. CV-Onlinen mukaan hinta, jonka se voi pyytää asianomaisilta työnantajilta, on riippuvainen sen sivustolla käyneiden määrästä. Kantajan mukaan määrä laskee Melonsin hakukoneen kaltaisten hakukoneiden tarjoamien palvelujen myötä.

³⁸ On erotettava toisistaan yhtäältä sui generis -oikeuden nojalla annetun suojan *kohde* eli kyseisen tietokannan sisältö ja toisaalta suojan *tavoite* eli asianomainen investointi.

³⁹ Ks. erityisesti tuomio 9.11.2004, The British Horseracing Board ym. (C-203/02, EU:C:2004:695, päätöksen päätösoosan 1 kohdan ensimmäinen alakohta).

⁴⁰ Ks. erityisesti em. Derclaye, E., s. 94.

49. Ensinnäkin tämä väite vaikuttaa täysin hypoteettiselta ja edellyttäisi tuekseen vankkaa näyttöä, jotta voitaisiin perustella, että CV-Online tietokantaan tehdyille investoinnille aiheutuu haittaa Melonsin ylläpitämän kaltaisten erikoishakukoneiden olemassaolosta. Toiseksi on huomattava, että tällainen hakukone korvaa ainoastaan CV-Online verkkosivustolla olevan hakulomakkeen. Kyseinen verkkosivusto puolestaan toimii tarvittavana välittäjänä työnhakijoiden ja työnantajien välillä, sillä ainoastaan tämä sivusto sisältää työpaikkailmoitusten täydelliset tiedot sekä toiminnon, jonka avulla käyttäjät voivat jättää hakemuksensa suoraan tältä sivustolta käsin.⁴¹ Näyttäisikin siltä, että CV-Online tehokkuus erikoisfoorumina työntekijöiden etsimisessä ei työnantajien näkökulmasta heikenny. Kolmanneksi on vielä todettava, että sui generis -oikeuden ei ole tarkoitus suojata muun kilpailun olemassaololta vaan liikeelämän vapaamatkustajuudelta. CV-Online ei siis voi vedota tähän oikeuteen vastustaakseen työpaikkailmoitusten alalla toimivien muiden hakukoneiden olemassaoloa. Kaikki tämä kuitenkin kuuluu tosiseikkojen arviointiin, joka on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä.

50. Kansallisen tuomioistuimen on lisäksi otettava huomioon toinenkin näkökohta: kilpailun suojaaminen.

Kilpailun suojaamiseen liittyvät näkökohdat

51. Muistutan, että direktiivin 96/9 13 artiklan mukaan kyseinen direktiivi ei vaikuta säännöksiin, jotka koskevat muun muassa vilpillistä kilpailua koskevaa oikeutta. Tämä oikeussäntö, joka lisäksi sisältää pitkän luettelon oikeudenaloista, joita mainittu direktiivi ei koske, voi vaikuttaa vain tavanomaiselta varauomalta, jollainen sisältyy moniin unionin säädöksiin. Kun kyse on direktiivistä 96/9 ja erityisesti sillä käyttöön otetusta sui generis -oikeudesta, vilpillisen kilpailun tuomisella esiin on kuitenkin huomattava merkitys.

52. Vaikka mainittu sui generis -oikeus onkin muodoltaan immateriaalioikeus, se kuitenkin juontaa juurensa vilpillistä kilpailua koskevasta oikeudesta.⁴² Sen tavoitteena on suojata tietokantojen valmistajia vapaamatkustajuuden kaltaiselta vilpilliselle kilpailulle ominaiselta menettelyltä. Minusta kuitenkin näyttää siltä, että tällainen suojaaminen ei voi johtaa erääseen toiseen kilpailunvastaiseen toimintaan, nimittäin määrävän aseman väärinkäyttöön. Tietokantojen valmistajien suojaamisessa sui generis -oikeuden nojalla on kuitenkin riskinä, että se johtaa tällaisiin menettelyihin. Direktiivin 96/9 laatijat olivatkin tietoisia tästä riskistä. Tarve sen välttämiseen on siksi tuotu nimenomaisesti esiin perimmäisenä tarkoituksena direktiivillä 96/9 käyttöön otetulle ja sen 13 artiklaan sisältyvälle säännölle, jonka mukaan kansalliseen tai unionin kilpailuoikeuteen ei saa vaikuttaa.⁴³

53. Unionin tuomioistuin on jo ollut useaan otteeseen katsonut, että tietokantaa suojaavan yksinoikeuden käyttäminen voitiin pitää väärinkäyttönä sillä perusteella, että kyseinen kieltäytyminen koski kyseessä olleen toiminnan harjoittamisen kannalta välttämättömiä tietoja, kieltäytymisellä estettiin potentiaalista kysyntää omanneen uuden tuotteen pääsy markkinoille, kieltäytymiseen ei ollut objektiivisia syitä ja kieltäytymisellä estettiin kaikki kilpailu johdannaismarkkinoilla.⁴⁴

⁴¹ Viimeksi mainittu toiminto ei ole osa tietokantaa, vaan lisäpalvelu. Se on kuitenkin osa CV-Online ylläpitämän tietokannan tavanmukaista käyttöä. Melonsin hakukoneen olemassaololla ei tältä osin ole vaikutusta kyseiseen käyttöön.

⁴² Ks. ehdotus neuvoston direktiiviksi tietokantojen oikeudellisesta suojasta, KOM(92) 24 lopull., 5.3.6–5.3.10 kohta, s. 35.

⁴³ Direktiivin 96/9 johdanto-osan 47 perustelukappaleen mukaan ”sui generis -oikeuden nojalla annettua suojaa ei saa käyttää niin, että se helpottaa määrävän markkina-aseman väärinkäyttöä – – tästä syystä tämän direktiivin säännöksillä ei rajoiteta yhteisön tai kansallisten kilpailusääntöjen soveltamista”.

⁴⁴ Tuomio 29.4.2004, IMS Health (C-418/01, EU:C:2004:257, 35 ja 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

54. Kyseinen oikeuskäytäntö tosin koski kieltäytymistä käyttöoikeuden myöntämisestä, kun tässä asiassa puolestaan on kyse tietokannan sisällön uudelleenkäytöstä ilman sen valmistajan suostumusta. Lisäksi ne asiat, joista unionin tuomioistuin on jo lausunut, koskivat tietokantoja, jotka on suojattu tekijänoikeudella, joka antaa haltijalleen yksinoikeuden sallia tai kieltää suojatun teoksen hyödyntäminen missä muodossa tahansa. Kun kyse on tekijänoikeudesta, mikä hyvänsä puuttuminen yksinomaan sen haltijalle kuuluvaan alueeseen merkitsee kyseisen oikeuden loukkaamista. Direktiivin 96/9 7 artiklassa säädetyllä sui generis -oikeudella ei sitä vastoin myönnetä yhtä laajaa yksinoikeutta kuin tekijänoikeudella. Kyseisessä artiklassa vain annetaan tietokannan valmistajalle mahdollisuus kieltää tietokantansa sisällön kopiointi tai uudelleenkäyttö. Juuri tämän mahdollisuuden käyttöä on siis arvioitava määräävän aseman väärinkäytön näkökulmasta.

55. CV.lv-verkkosivusto on esitetty Latvian merkittävämpänä työpaikkailmoitussivustona. On siis mahdollista, että sen sisältämien tietojen käyttö on välttämätöntä verkossa olevien työpaikkailmoitusten kokoamistoiminnan harjoittamiseksi kyseisessä jäsenvaltiossa.⁴⁵ Kieltämällä pääsy näihin tietoihin siis estetään kyseisten palveluiden pääsy asianomaisille markkinoille. Siinä tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoisi, että Melonsin hakukoneen kaltaisten hakukoneiden toiminta ei aiheuta vakavaa vahinkoa CV-Onlinen omaan tietokantaansa tekemille investoinnille,⁴⁶ ainoa objektiivinen peruste, joka kieltäytymiselle minun nähdäkseni voisi olla, poistuisi.

56. On vielä todettava, että kyseinen kieltäytyminen voi tietenkin estää kilpailun asianomaisilla markkinoilla. Ensinnäkin CV-Online nimittäin käyttää valikoivasti oikeuttaan kieltää tietokantansa sisällön kopiointi ja uudelleenkäyttö. Yhtiö toteaa itse, ettei se vastusta sitä, että Googlen kaltaiset yleishakukoneet indeksoivat ja toisintavat sen verkkosivustoa. Se päin vastoin helpottaa indeksointia varustamalla sivustonsa meta-tageilla tehdäkseen indeksoinnista tarkempaa ja houkutelakseen käyttäjiä, jotka etsivät työtarjouksia tällaisten yleishakukoneiden välityksellä. CV-Online sitä vastoin vastustaa Melonsin ylläpitämän kaltaisten erikoishakukoneiden samanlaista toimintaa, sillä ne voivat kilpailla CV-Onlinen oman toiminnan kanssa.

57. Toiseksi on huomattava, ettei CV-Online toimi ainoastaan verkossa olevien työpaikkailmoitusten päämarkkinalla, vaan myös tällaisten ilmoitusten kokoajien johdannaismarkkinoilla toisen verkkosivustonsa, Visidarbi.lv, välityksellä, joka kokoaa työpaikkailmoituksia eri lähteistä, mukaan lukien CV.lv-sivustolta.⁴⁷ Siksi on mahdollista, että CV-Onlinen käyttäessä oikeuttaan kieltää CV.lv-verkkosivustonsa sisällön kopiointi ja uudelleenkäyttö sen tarkoituksena ei olekaan suojata tietokantaansa tekemäänsä investointia vaan syrjäyttää Melons työpaikkailmoitusten kokoajien johdannaismarkkinoilta.

58. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuja perusteita on tietenkin sovellettava SEUT 102 artiklan puitteissa. Jos CV-Onlinen toiminta ei vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kyseinen artikla ei ole sovellettavissa. Direktiivin 96/9 13 artiklassa kuitenkin viitataan sekä unionin että jäsenvaltioiden kilpailuoikeuteen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä onkin varmistaa Latvian kilpailulainsäädännön nojalla, onko CV-Onlinen

⁴⁵ Tällaisesta toiminnasta ei itse asiassa ole käyttäjille suurta hyötyä, jos koottujen hakutulosten joukosta puuttuu asianomaisten markkinoiden suurin toimija.

⁴⁶ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 48 ja 49 kohta.

⁴⁷ Kun CV-Onlinen edustajalta tiedusteltiin istunnossa tästä sivustosta, hän ilmoitti, ettei hänellä ollut valtuuksia puhua asiasta, mutta Visidarbi.lv-sivustolla olevat tiedot osoittavat selvästi, että kyseessä on CV-Online omistama, verkossa toimiva työpaikkailmoitusten kokoaja. Kyseisen kokoajan valmistaja esittelee sen toimintaa yksityiskohtaisesti seuraavassa osoitteessa: <https://arkbauer.com/portfolio/building-a-brand-new-visidarbi-lv-job-portal-and-aggregator/>.

käyttäytyminen luonteeltaan määräävän aseman väärinkäyttöä. Jos se on, kansallisen tuomioistuimen olisi mielestäni tehtävä tällaisesta väärinkäytöstä kilpailulainsäädännölliset päätelmänsä. Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo sen asianmukaiseksi, seurauksena voi olla jopa se, että CV-Onlinelta evätään direktiivin 96/9 7 artiklassa säädetyn sui generis -oikeuden nojalla annettava suoja.

Tietokannan valmistajan oikeuden rajoitus

59. Kuten jo mainitsin,⁴⁸ tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan kopioinnin ja uudelleenkäytön kieltämistä koskevan valmistajan oikeuden rajaamisessa on mielestäni otettava huomioon myös edellytys, joka koskee tietokannan valmistajan investoinnille aiheutuvaa vahinkoa. Sama koskee määräävän aseman väärinkäytön riskiä, sillä tällainen väärinkäyttö olisi kiistatta direktiivillä 96/9 luodun sui generis -oikeuden tavoitteen vastaista. Ehdotan siis, että kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohtaa tulkittaisiin siten, että tietokannan valmistajalla on oikeus kieltää tietokantansa koko sisällön tai sen olennaisen osan kopiointi ja uudelleenkäyttö vain sillä edellytyksellä, että nämä toimet aiheuttavat vahinkoa sen investoinnille kyseisen sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen, toisin sanoen, että ne ovat riski mahdollisuuksille kuolettaa kyseinen investointi asianomaisen tietokannan tavanmukaisella käytöllä. Tällaista kieltoa ei myöskään voida pitää tietokannan valmistajan määräävän aseman väärinkäyttönä asianomaisella markkinalla tai johdannaismarkkinoilla. Toimivaltaisten tuomioistuinten on tietenkin varmistettava näiden edellytysten täyttyminen.

Ratkaisuehdotus

60. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijan esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin vastataan seuraavasti:

Tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11.3.1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY 7 artiklan 1 ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että

- hakukone, joka kopioi ja indeksoi verkossa vapaasti käytettävissä olevien tietokantojen koko sisällön tai sen olennaisen osan ja tarjoaa sitten käyttäjilleen mahdollisuuden tehdä hakuja kyseisiin tietokantoihin niiden sisällön kannalta relevantein kriteerein, kopioi kyseistä sisältöä ja käyttää sitä uudelleen kyseisessä säännöksessä tarkoitettulla tavalla,
- tietokannan valmistajalla on oikeus kieltää tietokantansa koko sisällön tai sen olennaisen osan kopiointi ja uudelleenkäyttö vain sillä edellytyksellä, että nämä toimet aiheuttavat vahinkoa sen investoinnille kyseisen sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen, toisin sanoen, että ne ovat riski mahdollisuuksille kuolettaa kyseinen investointi asianomaisen tietokannan tavanmukaisella käytöllä, mikä jää ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen arvioitavaksi.

Kansallisten tuomioistuinten on valvottava sitä, että tietokannan koko sisällön tai olennaisen osan kopioinnin tai uudelleenkäytön kieltämistä koskevan oikeuden käyttäminen ei johda kyseisen tietokannan valmistajan SEUT 102 artiklassa tai kansallisessa kilpailuoikeudessa tarkoitettuun määräävän aseman väärinkäyttöön asianomaisella markkinalla tai johdannaismarkkinoilla.

⁴⁸ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 39–47 kohta.